

**Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя**

Кафедра загальної та практичної психології

«Затверджую»
Ректор університету
_____ проф. *О.Д.Бойко*
«___» _____ 2015 р.

**ПРОГРАМА ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ
з психології
(для денної та заочної форм навчання)**

Освітньо-кваліфікаційний рівень: спеціаліст
Спеціальність: 7.03010201 Психологія
Галузь знань: 0301 Соціально-політичні науки

Укладачі

Папуча М.В.
Литовченко Н.Ф.
Никоненко Ю.П.
Михайлова О.І.
Тимошенко О.А.
Кошова І.В.

Рекомендовано

Кафедрою загальної
та практичної психології
протокол № 10 від 05.02 2015 р.
зав. кафедри загальної та
практичної психології
проф. Папуча М.В. _____

Схвалено

Вченою радою факультету
Психології та соціальної роботи
Протокол № 6 від 19.02. 2015 р.
Голова Ради факультету
доц. Конончук А.І.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Державний екзамен з психології являє собою підсумкову звітно-оцінювальну процедуру, метою якої є встановлення рівня фахової готовності випускника спеціальності „Психологія” до професійної діяльності.

Вихідною концептуальною ідеєю екзамену є ретельний аналіз можливостей майбутнього спеціаліста ефективно виконувати всі головні види діяльності, що існують в галузі психології (психологічне діагностування, консультативна діяльність, психокорекція, освітня психологічна діяльність, наукова діяльність у галузі психології, психологічна реабілітація).

Істотними складовими, що визначають успішність перерахованих видів професійної діяльності, є загальнотеоретична підготовка в галузі психологічної науки, знання основних напрямків сучасної консультативної психології, здатність до рефлексії наукового знання і проектування його в площину реальних психологічних проблем особистості та наявності системи первинних навичок аналізу запиту клієнта.

Зазначене уявлення визначає **комплексний і наскрізний** характер державного екзамену з психології. Передбачається, що підготовка до нього дозволить випускнику рефлексивно, під кутом професійної реалізації, досягнути зміст всіх основних навчальних курсів з психологічних дисциплін, які вивчались протягом чотирьох років підготовки.

Виокремлюють три змістовні складові, що в своїй єдності визначатимуть ступінь успішності екзаменаційної відповіді:

- теоретична;
- рефлексивно-прикладна;
- практично-аналітична.

Теоретична складова передбачає знання і розуміння випускниками основних закономірностей функціонування і розвитку психіки людини, особливостей становлення особистості в онтогенезі та окремих аспектів індивідуальних варіантів і стильових особливостей розвитку: ґрунтовних соціально-психологічних механізмів і закономірностей існування особистості в соціумі, фундаментальних сучасних підходів до діагностичної і консультативно-корекційної роботи в галузі практичної психології.

Рефлексивно-прикладна складова передбачає виявлення студентом здатності до аналізу науково-психологічних закономірностей і їхньої реалізації в межах конкретної ситуації практично-психологічної діяльності. В

межах даного напрямку виявляється можливість майбутнього фахівця використовувати загальні психологічні положення відносно вікових, гендерних, індивідуальних особливостей людини: організувати психодіагностичні процедури в межах наявної проблеми: орієнтуватися в аспектах реабілітації граничних станів особистості тощо.

Практично-аналітична складова спрямована на виявлення здатності студента реалізовувати набуті протягом навчання знання і вміння для аналізу, інтерпретації і планування консультативно-корекційної діяльності в конкретному реальному життєвому випадку.

Указані складові реалізуються в структурі **екзаменаційної відповіді**, яка складається з:

1. Теоретичного питання.
2. Прикладного питання.
3. Аналіз і інтерпретація конкретної ситуації.

Критерії оцінювання екзаменаційної відповіді встановлюються у відповідності до існуючих нормативних документів Міністерства освіти та науки України.

ВИПУСКНИК ПОВИНЕН ЗНАТИ:

- методологічні принципи і теоретичні концепції сучасної психології;
- основні закономірності існування і розвитку психіки людини;
- особливості пізнавальної діяльності особистості, напрями та специфіку психологічної діяльності в цих сферах;
- індивідуально-типологічні і стильові параметри діяльності людини і систему відповідних практично-психологічних заходів;
- закономірності структури і становлення особистості в онтогенезі, найбільш важливі теоретичні уявлення світової психології щодо психології особистості;
- закономірності вікового розвитку особистості і особливості психологічної діяльності з людьми різних вікових груп;
- соціально-психологічні закономірності розвитку і існування особистості в групі та в спільнотах і основні підходи до практично-психологічної діяльності в комунікативній та інтерактивній сферах;

- особливості індивідуальних варіантів розвитку особистості та принципи організації відповідної практично психологічної діяльності;
- основні положення і принципи консультативно-корекційної роботи, сучасні напрямки психологічного консультування, основні засоби консультативної роботи;
- основи медико-психологічних знань, закономірності психосоматичних проявів та клінічних випадків;
- закономірності виникнення, протікання та корекції екстремальних (травматичних) переживань особистості;
- методи дослідження в психології;
- основні принципи і напрямки психодіагностики;
- закономірності і засоби встановлення та використання психологічного діагнозу;

ВИПУСКНИК ПОВИНЕН ВМІТИ:

- аналізувати теоретичні положення наукової психології і рефлексивно застосовувати їх в практичній діяльності;
- виокремлювати дослідницьку проблему і планувати психологічне дослідження;
- проводити психодіагностичні обстеження, встановлювати психологічний діагноз;
- інтерпретувати дані психодіагностики, робити висновки;
- аналізувати і інтерпретувати окремих випадок за запитом;
- планувати і здійснювати систему консультативно – корекційних процедур, адекватних життєвій проблемі особистості;
- застосовувати різні способи психотерапевтичної взаємодії з клієнтом;
- планувати і здійснювати систему реабілітаційних заходів;
- гнучко реагувати на індивідуальні випадки, рефлексивно ставитись до проблем клієнта;
- відновлювати свої фахові знання, мати тенденції до професійно – особистісного зростання;
- реалізувати професійно-етичні вимоги і положення у відповідності до існуючих нормативів.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ

Психіка і її функції. Основні види психічних явищ, їх особливості та психологічні факти. Рефлексія та інтерпретація психологічних фактів. Культурно-історичне уявлення про психіку. Психологічна і психофізіологічна природа активності людини. Історія розвитку психологічної науки. Особливості психологічного знання. Специфіка наукового знання психічного. Сучасні уявлення про теоретичні і емпіричні методи в психології. Методологічна парадигма: сутність, виникнення, значення. Зміст кризи в психологічній науці. Моделі і гіпотези в психологічному дослідженні. Роль методології в організації психологічного дослідження. Методологічні принципи наукового пізнання в психології. Психологічна теорія: сутність, виникнення, значення. Парадигмальність і методологічний плюралізм в психології. Класичний, неокласичний, постмодерністський, постнеокласичний підходи в теоретичній психології. Принцип раціогуманізму. Редукціонізм в сучасній психології – форми, причини, можливості подолання.

Основні теорії та концептуальні підходи в сучасній українській психології. Сучасні проблеми наукової психології. Можливості застосування теорії та практики психології у політичному житті суспільства.

Основні діагностичні підходи. Психологічне дослідження як єдність діагностичної та корекційно – консультативної діяльності. Типи психодіагностичного інструментарію. Специфіка застосування психодіагностичних методів.

Особистість як об'єкт психологічного дослідження: загальнотеоретичне і практично-прикладне значення досліджень особистості в психології. Особистість як особливий вимір психології людини. Психологічні характеристики особистості.

Теоретичний аналіз методологічних піходів і емпіричних методів дослідження особистості в психології. Структура особистості. Поняття

структури в персонології, психології та інших науках. Методологічні підходи до визначення структури особистості.

Загальна характеристика пізнавальної діяльності особистості. Особливості пізнавальної діяльності особистості. Загальні особливості, фізіологічні механізми пізнавальних процесів.

Індивідуальні особливості емоційної сфери. Психічні стани особистості.

Поняття про індивідуальність. Індивідуальність як найвищий принципово новий рівень розвитку особистості. Індивідуально-психологічні властивості.

Мотиваційно-потребова сфера особистості. Проблема активності людини та її витоків у сучасній психології. Становлення особистості і її життєвий шлях.

Особистість як суб'єкт саморозвитку.

Розвиток особистості в процесі професіоналізації та проблеми самореалізації особистості у різних видах професійної діяльності. Психологічне забезпечення виробничої діяльності людини. Основи профконсультування та професійного відбору.

Розвиток особистості в контексті життєвої ситуації. Провідні напрями дослідження особистості в сучасній психології: психоаналітичний напрям, гуманістичний напрям, теорії особистісних рис, екзистенціальна психологія. Особистість у вітчизняній психології. Психологічне здоров'я: нормальний та аномальний розвиток особистості. Психосоматичні явища. Причини поведінки, що відхиляється. Соціальні умови психологічного здоров'я людини.

Самовиховання як вищий рівень розвитку саморегуляції і самоуправління. Учбова діяльність. Структура учбової діяльності. Учбово-педагогічне співробітництво та спілкування в освітньому процесі.

Сутність міжособистісної комунікації. Психологічна природа засобів спілкування. Психологічний вплив в процесі спілкування. Види, принципи та механізми психологічного впливу. Види соціальних груп. Параметри, що

характеризують індивіда як члена групи. Соціально-психологічна структура особистості. Характеристика особистості як члена групи. Статус, авторитет, престиж, позиція.

Психологічні особливості сімейного спілкування. Види взаємодії в сімейних стосунках.. Поняття латентного сімейного порушення. Діагностика порушень в сім'ї. Основні характеристики сімейного консультування. Психологічна допомога дисфункціональній сім'ї.

Основні парадигми сучасної психотерапії. Загальна характеристика консультативного процесу. Загальні проблеми вітчизняної теорії психологічного консультування. Особливості просвітницької діяльності психолога.

Групові форми роботи в практичній психології. Особливості групової динаміки у психокорекційних групах. Основні методи психокорекційної роботи у тренінгових групах. Проблеми ведення психотерапевтичної групи. Властивості групи як засобу надання психологічної допомоги. Розвиток психотерапевтичної групи. Види психотерапевтичних груп. Особливості групової психотерапії у психодинамічній парадигмі. Розвиток ідей біхевіоризму у психотерапевтичній практиці ведення груп. Гуманістична групова психотерапія.

Історія виникнення поняття "деонтологія". Становлення психологічної деонтології. Зв'язок психологічної деонтології з суміжними психологічними дисциплінами. Психологічні питання деонтології у межах філософії. Актуальність, завдання, та методи психологічної деонтології. Деонтологічні питання у теоріях особистості.

Генетичні теорії морального розвитку. Дослідження морального розвитку Ж. Піаже. Теорія морального розвитку Л. Кольберга. Гендерна теорія морального розвитку К. Гілліган.

Предмет, завдання, методи, види психопрофілактики. Особливості соціалізації та соціальної адаптації сучасної молоді. Соціально-психологічна

характеристика стресу, його наслідків та їх психопрофілактика. Попередження стресу в загальноосвітньому та вищому навчальних закладах. Психопрофілактика синдрому професійного згоряння в діяльності практичного психолога.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДІ СТУДЕНТА

Відповідь складається з трьох питань.

Перше з них є комплексним, теоретично-аналітичним, **друге** – прикладним, **третє** питання – практична (проблемна) ситуація.

Відповідь на **перше** питання має містити такі аспекти:

1. Теоретично-методологічний аналіз психологічної і психофізіологічної сутності даного явища (процесу, властивості), його значення в контексті функціонування цілісної особистості.
2. Співвідношення загального, вікового та індивідуального в межах даного явища.
3. Психологічні закономірності діагностування даного явища.
4. Функціонування в нормі та можливі психологічні відхилення.
5. Психокорекційні та консультативні заходи відносно проблем, пов'язаних із відхиленням даного явища від нормативного існування.

ПЕРЕЛІК ПЕРШИХ ПИТАНЬ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА

1. Принцип системності в психології.
2. Особливості провідної діяльності немовляти.
3. Принципи побудови процесу навчання і виховання з урахуванням особистісного розвитку.
4. Переживання, життєві цінності, смисли та їх значення для особистісного розвитку.
5. Внутрішній світ як спосіб буття та особистісного розвитку .
6. Етичні проблеми й етичні конфлікти: зміст, контроль, розв'язання.
7. Поняття психологічного діагнозу та прогнозу.
8. Критерії ефективності групаналітичної роботи.
9. Класична психоаналітична ігротерапія А.Фройд та М.Кляйн.
10. Механізм психічного розвитку дитини.
11. Психологічні проблеми дошкільників з послабленим нервово-психічним здоров'ям.
12. Генетичний напрям у вивченні психології особистісного розвитку.
13. Творчість як інструмент самоцілення (К. Юнг, И. Чампернон).
14. Структура і динаміка особистісного розвитку.
15. Поняття про психічний розвиток дитини.
16. Базові та супутні ефекти групової психотерапії.
17. Філософські основи деонтології.
18. Проблема мовленнєвого розвитку дитини.
19. Основні тлумачення психологічної деонтології. Категорії, поняття і терміни дисципліни.
20. Психологічний моніторинг як основа психологічної профілактики і просвіти.
21. Механізми виникнення і розвитку ПТСР.
22. Методи психологічної деонтології.
23. Поняття організаційної структури.
24. Сутність і основні категорії маркетингу.
25. Погляди на психологічну просвіту і профілактику у вітчизняній та зарубіжній науці.
26. Структура і специфіка психологічних теорій.
27. Філософсько-методологічні та теоретико-психологічні засади дослідження особистісного розвитку.
28. Принципи побудови психотерапевтичних стратегій у тренінгу вмінь.
29. Основні підходи до визначення психологічної просвіти та профілактики.
30. Предмет і завдання соціальної психології організацій.

Друге питання білета має науково-прикладний характер. Відповідь на нього передбачає виявлення студентом-випускником розгорнутої системи знань і вмінь у галузі психологічної практики.

ПЕРЕЛІК ДРУГИХ ПИТАНЬ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА

1. Недирективна ігрова психотерапія (Есклайн В.)
2. Групова психотерапія при ПТСР.
3. Психологічні особливості посттравматичних стресових станів в учасників війни. Психологічні наслідки воєнних дій для мирних жителів.
4. Механізми побудови процесу вираження переживання у висловлюванні.
5. Психологічна просвіта і профілактика в роботі з різними віковими та соціальними групами.
6. Дескриптивні та прескриптивні моделі групової динаміки.
7. Стиль керівництва як індивідуальна форма прояву управлінської діяльності. Психологія прийняття рішення.
8. Профілактика девіантної поведінки підлітків. Види, форми, методи профілактики девіантної поведінки.
9. Розробка мотиваційних схем організаційної поведінки.
10. Форми психопрофілактичної роботи. Напрямки та форми психологічної просвіти.
11. Структурована ігрова терапія.
12. Цілі і задачі танцювальної терапії. Танцювальна терапія М.Чейз, М.Уайтхауз та ін.
13. Консультування батьків з приводу проблем дітей раннього віку.
14. Психологічна готовність дитини до школи.
15. Основні етапи індивідуального психологічного обстеження дитини.
16. Основні психологічні проблеми підліткового віку. Специфіка групової роботи з дітьми і підлітками.
17. Способи дискримінації суспільством гомосексуальності та механізми переборення гомофобії. Особливості роботи у групах гомосексуалістів.
18. Піскова терапія.
19. Особистісний розвиток в процесі психотерапевтичної та консультативної роботи.
20. Терапевтичні фактори бібліотерапії. Специфічні та неспецифічні ефекти бібліотерапії.
21. Основні моделі материнства/батьківства та особливості групової роботи з майбутніми батьками.
22. Етапи розвитку групової роботи.
23. Відмінності між групою самопомоги та психотерапевтичними групами.
24. Предмет і задачі казкотерапії. Класифікація казок та їх особливості.
25. Основні техніки психодрами.

26. Образотворча діяльність як різновид неврозу (З.Фройд).
27. Аналіз сновидінь і фантазій в роботі гештальтгруп.
28. Особливості гри адаптованих і неадаптованих дітей.
29. Стадії ігротерапевтичного процесу (Мустакас).
30. Психоаналітичне тлумачення гри (З.Фройд).

Третє питання білета (психологічне діагностування, опис конкретної ситуації) передбачає виявлення студентом уміння застосовувати узагальнені наукові знання з різних галузей психології для аналізу можливих причин виникнення даної ситуації, уміння сконцентруватися на цілісній унікальній психічній реальності суб'єктів-учасників цієї ситуації, обґрунтувати варіант (або варіанти) рішення. Обраний студентами алгоритм аналізу конкретної ситуації демонструє рівень його особистісного та професійного орієнтування у реальних обставинах діяльності психолога, можливості у вирішенні проблем співвідношення номотеки й ідеографії.

СХЕМА АНАЛІЗУ ПРОБЛЕМНОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ:

1. Визначення і формування проблеми, описаної у ситуації. Правильне формування проблеми обумовлює вибір конкретної галузі психологічного знання, у термінах якого доцільніше аналізувати дану ситуацію (наприклад, соціальної психології, вікової психології, психологічного консультування чи психотерапії).
2. Опис вірогідної генези проблеми, яка викликала виникнення даної ситуації. Висування психологічних гіпотез відносно характеру та причин поведінки діючих осіб ситуації. Побудова гіпотез підказує напрями пошуку рішень ситуації.

3. За необхідністю обґрунтувати: а) доцільність проведення психодіагностичного дослідження; б) вибір конкретного психодіагностичного інструментарію.
4. Формулювання й обґрунтування основних задач психологічного впливу чи взаємодії, виходячи з можливих результатів психодіагностичного дослідження чи аналізу причин виникнення описаної у ситуації проблеми.
5. Опис та обґрунтування можливих (доцільних) способів рішення сформульованих задач з арсеналу психологічних методів і технік.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Анастаси А. Дифференциальная психология. Индивидуальные и групповые различия в поведении. – М.: Апрель Пресс, Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001.
2. Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию. Курс лекций. – М.: ЧеРо, 1998. – 336 с.
3. Дружинин В.Н. Экспериментальная психология. – СПб.: Питер, 2000.
4. Зейгарник Б.В. Патопсихология. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1986. – 287 с.
5. Зимняя И.А. Педагогическая психология. – М., 1999.
6. Змановская Е.В. Девиантология (психология отклоняющегося поведения). – М., 2003.
7. Корнєв М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія. – К., 1995.
8. Крайг Г. Психология развития. – СПб.: Питер, 2002. – 992 с.
9. Кулагина И.Ю. Возрастная психология: развитие ребенка от рождения до 17 лет. – М., 1998.
10. Нартова-Бочавер С.К. Дифференциальная психология. – М.: Флинта, 2003.
11. Нельсон-Джоунс Р. Теория и практика консультирования. – СПб.: Питер, 2000. – 464 с.
12. Общая психодиагностика /Под ред. А.А. Бодалёва, В.В. Столина. – М.: МГУ, 1987.
13. Психология труда / О.Г.Носкова; Под ред.Е.А.Климова. - ., 2004.
14. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб.: Питер, 2000.– 712 с.
15. Трофімов Ю.Л. Інженерна психологія: Підручник для студентів психолог. спец. вузів. – К.: Либідь, 2002. – 202 с.
16. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности. – СПб.: Питер, 1999. – 608 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА:

1. Алешина Ю. Индивидуальное и семейное консультирование. - М.: Независ. Фирма “Класс”, 1999. – 208 с.
2. Анастаси А., Урбина С. Психологическое тестирование. – СПб.: Питер, 2003.
3. Андреева Г.М. Социальная психология. - М., 2001.

4. Балл А.Г. Теория учебных задач: психолого-педагогический аспект. – М., 1990.
5. Бандура А. Теория социального научения. - СПб., 2000.
6. Божович Л.И. Этапы формирования личности. – М., 1995.
7. Бондаренко А.Ф. Психологическая помощь: теория и практика. – К.: Укртехпрес, 1997. – 215 с.
8. Братусь Б.С. Аномалии личности. - М.: Мысль, 1988. – 302 с.
9. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь-справочник по психодиагностике. – СПб.: Питер Ком, 1999.
10. Бурлачук Л.Ф., Савченко Е.П. Психодиагностика (психодиагностический инструментарий и его применение в условиях социальных служб). – К., 1995.
11. Возрастная психология. Хрестоматия / Под ред. В.С. Мухиной, А.А. Хвостова. – М., 1999.
12. Выготский Л.С. Вопросы детской (возрастной) психологии. Собр.соч. в 6 т. – М.: Педагогика, 1984. – Т.4. – С.243-385.
13. Горбатов Д.С. Практикум по психологическому исследованию. – Самара: Идательский дом “БАХРАХ-М”, 2000. – 248 с.
14. Гурьева В.А. Психогенные расстройства у детей и подростков. – М., 1996.
15. Давыдов В.В. Генезис и развитие личности в детском возрасте // Вопросы психологии. – 1992. – №1-2. – С.22-32.
16. Давыдов В.В. Теория развивающего обучения. – М.: ИНТОР, 1996. – 544 с.
17. Дружинин В.Н. Психология общих способностей. – СПб.: Питер, 2000. – 368 с.
18. Егорова М.С. Психология индивидуальных различий. – М., 1997.
19. Запорожец А.В. Избранные психологические труды. – М.: Педагогика, 1986. – Т.1. – 320 с.
20. Зинченко В.П., Моргунов Е.Б. Человек развивающийся. - М.: Тривола, 1994. – 332 с.
21. Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология. – СПб.: Питер, 2001.
22. Инженерная психология. Под ред. Г.К. Середы. К: «Вища школа», 1976.- 308 с.
23. Келли Дж. Психология личности. Теория личных конструктов. – СПб.: Речь, 2000. – 249 с.

24. Клейберг О.А. Психология девиантного поведения. – М., 2001.
25. Клиническая психология / Под ред. Тарабрина Н.В. – СПб.: Питер, 2000. – 352 с.
26. Кон И.С. Открытие “Я”. – М.: Политиздат, 1978. – 367 с.
27. Кондрашенко В.Т. Девиантное поведение у подростков. – Минск, 1988.
28. Корнєв М.Н., Фомічова В.М. Психологія масової поведінки. - К., 2000.
29. Корнилова Т.В. Введение в психологический эксперимент. – М.: Изд-во МГУ; Изд-во ЧеРо, 2000.
30. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості.- К.: Радянська школа, 1989. – 608 с.
31. Кочюнас Р. Психологическое консультирование. – М.: Академ. Проект., 1999. – 240 с.
32. Кочюнас Р. Психотерапевтические группы: Теория и практика / Пер. с лит. – М.: Академ.Проект, 2000. – 240 с.
33. Куницына В.Н., Казаринова Н.В., Погольша В.М. Межличностное общение. - СПб., 2001.
34. Купер К. Индивидуальные различия. – М.: Аспект Пресс, 2000.
35. Левченко И.Я. Патопсихология: теория и практика. – М., 2000.
36. Леонтьев А.Н. Избранные психологические произведения. В 2т. – М.: Педагогика, 1983. – Т.1. – 392 с. – Т.2. – 320 с.
37. Лерш Ф. Розуміння особи у психології // Гуманістичні підходи в західній психології ХХ століття. – К.: Пульсари, 2001. – С.93-121.
38. Либин А.В. Дифференциальная психология: на пересечении европейских, российских и американских традиций. – М.: Смысл; PerSe, 2000.
39. Личко А.Е. Психопатии и акцентуации характера у подростков. – Л.: Медицина, 1983. – 255 с.
40. Ложкин Г.В., Повякель Н.И. Практическая психология в системах «человек – техника»: Учеб. Пособие для студ. Вузов. К:МАУП,2003.- 294 с.
41. Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии. – М.: Наука, 1984.
42. Майерс Д. Социальная психология. – СПб., 1996.
43. Максименко С.Д. Общая психология. – М.: Рефл-бук; К.: Ваклер, 1999. – 528 с.

44. Максименко С.Д. Основи генетичної психології. – К: НПЦ Перспектива, 1998. – 220 с.
45. Максименко С.Д. Психологія в соціальній та педагогічній практиці: методології, методи, програми, процедури. – К.: Наукова думка, 1998. – 216 с.
46. Максимова Н.Ю., Мілютіна К.Л., Піскун В.Н. Основи дитячої патопсихології. – К., 1996.
47. Маркова А.К. Матис Т.А., Орлов А.Б. Формирование мотивации учения. – М.: Просвещение, 1990. – 102 с.
48. Маслоу А. Психология бытия. – М.: Рефл-бук, К.: Ваклер, 1997. – 304 с.
49. Машбиц Е.И. Психологические основы управления учебной деятельностью. – К., 1987.
50. Мей Р. Искусство психологического консультирования. - М.: Апрель-пресс, ЭКСМО-пресс, 2001. – 252 с.
51. Мей Р. Становлення екзистенційної психології // Гуманістичні підходи в західній психології ХХ ст. – К.: Пульсари, 2001.- С.124-164.
52. Менегетти А. Система и личность. - М.: Онтопсихология, 2003. – 319 с.
53. Мерлин В.С. Очерк интегрального исследования индивидуальности. – М.: Педагогика, 1986. – 254 с.
54. Мухина В.С. Детская психология. – М., 1985.
55. Непомнящая Н.И. Психодиагностика личности. – М.: Владос, 2001. – 189 с.
56. Обозов Н.Н. Психология межличностных отношений. – К., 1990
57. Овчарова Р.В. Практическая психология в начальной школе. – М.: ТЦ «Сфера», 1996.
58. Овчарова Р.В. Технологии практического психолога образования. – М., 2001.
59. Олпорт Гордон В. Личность в психологии. – М.: КСП, СПб.: Ювента, 1998. – 345 с.
60. Орбан-Лембрик Л.Є. Соціальна психологія. – К., 2003.
61. Организационная психология. Хрестоматия. – СПб., 2000.
62. Основи практичної психології / В.Панок, Т.Титаренко, Н. Чепелева та ін. – К.: Либідь, 1999. – 536 с.

63. Основы психофизиологии / Отв. ред. Ю.И.Александров. – М.: ИНФРА-М, 1998. – 432с.
64. Папуча М.В., Кричковська Т.Д. Особистість: розвиток, соціалізація, виховання. – Ніжин: Редакційно-видавничий відділ НДПУ ім. Миколи Гоголя, 2001. – 147 с.
65. Педагогічна психологія / За ред. Л.М. Проколієнко, Д.Ф.Ніколенка. – К.: Вища школа, 1991.
66. Пиаже Ж. Речь и мышление ребенка. – М., 1994.
67. Практикум по психодиагностике. Дифференциальная психометрика / Под ред. Столина В.В., Шмелёва А.Г. – М.: Изд-во Моск.ун-та, 1984.
- 68.Практическая психодиагностика: методики и тесты/ Ред. Райгородский Д.Я.. – Самара, 2000.
69. Практическая психология образования / Под ред. И.В. Дубровиной. – М.: ТЦ «Сфера», 2000. – 528 с.
70. Принцип развития в психологии / Под ред. Л.И.Анциферовой. – М.: Наука, 1978. – 366 с.
71. Проблема субъекта в психологической науке. – М.: Академический проект, 2000. – 320 с.
72. Психические состояния / Под ред. Л.В.Куликова. – СПб.: Питер, 2000. – 512 с.
73. Психіатрія: Підручник / За ред.проф. О.К.Напрєєнка. – К., 2001.
74. Психология индивидуальных различий / Под ред. Гиппенрейтер Ю.Б., Романова В.Я. – М.: ЧеРо, 2000. – 778 с.
- 75.Психология личности в трудах зарубежных психологов / Под ред. Реана А.А. – СПб.: Питер, 2000. – 320 с.
76. Психология личности в трудах отечественных психологов. – СПб.: Питер, 2000. – 476 с.
77. Психология личности: Тексты / Под ред. Гиппенрейтер Ю.Б., Пузыря А.А. – М.: Изд-во МГУ, 1982. – 286 с.
78. Психология мотивации и эмоций / Под ред. Гиппенрейтер Ю.Б., Фаликман М.В. – М., 2002. – 751 с.
79. Психология социальных ситуаций. Хрестоматия. – СПб.: Питер, 2001. – 403 с.
80. Психология формирования и развития личности / Под ред. Анциферовой Л.И.. – М.: Наука, 1981. – 365 с.
81. Психология человека от рождения до смерти / Под ред. Реана А.А. – СПб. –М., 2002.

82. Психология эмоций: Тексты. / Под ред. Вилюнаса В.И., Гиппенрейтер Ю.Б. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984. – 286 с.
83. Психология: Словарь / Под ред. Петровского А.В., Ярошевского М.Г. – М.: Политиздат, 1990. – 494 с.
84. Психология: Учебник / Под ред. Крылова А.А. – М.: Проспект, 2000.
85. Психологія / За ред. Костюка Г.С. – К.: Радянська школа, 1968. – 572 с.
86. Роджерс К. Клиентоцентрированная терапия // Психология личности в трудах зарубежных психологов / Под ред. Реана А.А. – СПб.: Питер, 2000. – С. 224-233.
87. Розин В.М. Психология: теория и практика. – М.: Форум, ИНФРА-М, 1998.- 294 с.
88. Рудестам К. Групповая психотерапия. – М.: Прогресс, 1990. –367 с.
89. Сатир В. Психология семьи. – СПб., 2001.
90. Семиченко В.А. Психология личности. – К.: Магистр, 2001. – 425 с.
91. Скрипченко О.В., Лисянська Т.М., Скрипченко Л.О. Довідник з психології та педагогіки. – К., 2000.
92. Смирнов В.М. Нейрофизиология и высшая нервная деятельность детей и подростков. – М.: Академия, 2000.
93. Собчик Л.Н. Введение в психологию интегральной индивидуальности. – М.: Институт прикладной психологии, 2000. – 509 с.
94. Соколова Е.Т. Самосознание и самооценка при аномалиях личности. – М.: Изд-во МГУ, 1989. – 214 с.
95. Социальная психология в трудах отечественных психологов: Хрестоматия. – СПб., 2000.
96. Справочник по психологии и психиатрии детского и подросткового возраста / Под ред. Циркина С. Ю. – СПб., 2000.
97. Теплов Б.М. Избранные труды : В 2т. – М.: Педагогика, 1985.
98. Толочек В.А. Современная психология труда. – Спб., 2005.
99. Франкл В. Человек в поисках смысла. – М.: Прогресс, 1990. – 364 с.
100. Фрейд З. Введение в психоанализ: лекции. – М., 1989.
101. Фромм Э. Душа человека. - М.: ООО Изд-во АСТ-ЛТД, 1998. – 204 с.
102. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность.– М.: Педагогика, 1986. – Т.1. – 407 с.
103. Холл С.К., Линсдей Г. Теории личности. – М.: ЗАО Изд-во ЭКСМО-Пресс, 1999. – 592 с.

104. Хрестоматия по возрастной и педагогической психологии. Работы советских авторов периода 1946 – 1960г.г. / Под ред. Ильясова И.И., Ляудис В.А. – М.: МГУ, 1980.
105. Чепелева Н.В. Життєва ситуація особистості // Основи практичної психології. – К.: Либідь, 1999. – С. 112-135.
106. Шевандрин Н.И. Психодиагностика, коррекция и развитие личности. – М.: ВЛАДОС, 1998.
107. Шихирев П.Н. Современная социальная психология. – М., 1999.
108. Шнейдер А.Б. Психология семейных отношений. – М., 2000.
109. Щотка О.П. Вікова психологія дорослої людини. – Ніжин, 2002.
110. Эйдемиллер Э.Г., Юстицкис В.В. Психология и психотерапия семьи. – СПб., 2002.
111. Экзистенциальная психология / Под ред. Р. Мэя. – М. ЭКСМО, 2001. – 619 с.
112. Эльконин Д.Б. Избранные психологические труды. М.: Педагогика, 1989. – 553 с.
113. Эриксон Э. Детство и общество. – СПб.: Питер, 1995.
114. Юнг К.Г. Душа и миф. – К. – М., 1997. – 383 с.
115. Яценко Т.С. Психологічні основи групової психокорекції. – К.: Либідь, 1996. – 264 с.